

XV. ASRIN BİRİNCİ YARISINDA, II. MURAD DEVRİNDE HİRİSTİYAN BİRLİĞİ VE OSMANLI-MACAR MÜCADELELERİ ESNASINDA EDİRNE

Prof. M. T. GÖKBİLGİN

Edirne fethedilip de Rumeli'de başlıca bir hareket üssü olduğu ilk anlardan itibaren, Osmanlı Devletinin Balkan yarımadasında temasa geçtiği milletler, kâmilen Şark Hıristiyanlık câmiasına mensup ve bu kültür ve medeniyet muhitine tâbi bulunuyorlardı. Bu milletler, Batı Hıristiyanlığı ile alâka ve rabıtası çok gevşek, çok defa onlardan birinin veya bir kaçının emperyalist emellerine hedef ve mevzu olan bir cemiyet bünyesine sahiptiler. Bütün Murad I. ve Yıldırım Bayezit devirlerinin Balkan harekâtı, kuruluş devrini yaşayan bu genç devletin meselelerinin hep bu istikamette ve karakterde olduğunu göstermekte, yarımadaadaki müteferrik, dağınık siyasî varlıkların, o zamanki Avrupa telâkkilerine göre, mütalâa edilebilecek Hıristiyan birliği ile alâka ve irtibatı olmıyan Doğu Kilisesine bağlı birer küçük ve zayıf devlet görünüşünde bulduklarını anlatmaktadır. Ancak, Niğbolu muharebesidir ki, Edirne'den kalkan Osmanlı ordularının ilk defa Batı anlamındaki Hıristiyan birliği ile temasa geçtikleri bir savaş mahiyetini taşımıştı. Filhakika, Macar kralı Szigismund, Bayezid'in Bulgaristan'da Osmanlı hâkimiyetini katî şekilde tesbit ettiğini görünce ve tehlikenin kendi hudutlarına doğru yaklaştığını anlayınca batı Hıristiyan birliğine baş vurmuş ve Ehli Salıp seferleri ile netice alacağını ümit eylemişti. Niğbolu'da, Türkler karşısında, bu birliğin büyük bir değer ve mâna ifade etmediği tahakkuk edince ve acı bir tecrübe ile kuvvetler muvazenesi kurulunca, bu Hıristiyan birliğini harekete geçirmek isteyen Macar Kralı, bütün Fetret Devri boyunca cenup cephesinde sâkin ve hareketsiz kalmak lüzumunu duydu ve ancak Çelebi Sultan Mehmed, Edirne'de bütün devletin hükümdarı olduğunu ilân eyledikten ve "Müceddid-i Devlet" vasfını ve şuurunu iktisap ettikten sonra, XV. asır başlarında, bu meselede hâdiseler tedricen artmaya, Doğu ve Batı dünyalarını zaman zaman ve hâd bir şekilde meşgul etmeye başladı.

İlk vaka, Yıldırım Bayezit zamanında Osmanlı hâkimiyetini kabul etmiş olan Eflâk voyvodası Mircea'nın, metbûluk vecibelerini ve ahitlerini yapmıyarak ve rakibi Dan karşısında mücadeleleyi kazanmak ümidiyle Macar Kralı Szigismund'a müracaat etmesi ve bu suretle kendilerinin

dışında buldukları, Batı Hıristiyan birliğini harekete geçirmek istemesinde görüldü. Fakat, Macarların yardımı, bu ahitşiken Voyvodaya bir şey kazan-dırmamış; bilâkis ağır bir yenilgiye uğrayarak aman dilemek ve oğlunu da Padişahın nezdine, Edirne'ye rehin göndermek zorunda kalmış (1416); mütaakiben mücadele, batı Hıristiyan birliğinin temsilcisi görünen Macaristan ile Osmanlılar arasında intikal etmiş; Niş ve Niğbolu dolaylarında yendi-sen savaşlar olmuştu ki, (1416-1419), Çelebi Sultan Mehmed'in bu Macaristan seferinden avdetinden sonra, Edirne civarında avlanırken attan düşerek bir müddet hasta yattığını da biliyoruz.

İmparatorluğun Balkan yarımadasında sağlam bir şekilde yerleşmeye başladığı ve doğu Hıristiyanlığı üzerinde nüfuz ve hâkimiyetini tesis ettiği, diğer taraftan Avrupa Hıristiyan birliği ile de temasa geçtiği bu ilk devir-lerin Yıldırım Bayezit ve Çelebi Sultan Mehmed saltanatlarının Edirne'ye kazandırdığı birçok şey arasında, sadece ikisini zikretmek ve hatırlatmak yerinde olur : Bunlardan biri Edirne'deki Yıldırım imaretidir. Diğeri de Çelebi Sultan Mehmed'in bu şehirde selefleri olan kardeşlerinin eserini ikmal ederek vücade getirdiği büyük eser, "Câmi-i Atîk" dir. Yıldırım Bayezit bu imaretin evkafını tanzim ederken, Edirne'de vücade getirdiği dinî, sosyal ve ekonomik tesislerin, bu bölgede ahenkli bir düzen kurmak hususunda aldığı tedbirlerin mahiyetini ve değerini de ortaya koymuştu. Meselâ, Yıldırım imaretinin Edirne'de müteferrik imareti meyanında, bir esir kervansarayı, kale içinde Çukur - hamam, imaret civarında boza - hâne, debbağ - hâne ve kasap dükkânları, yine kale dahilinde kazancı dükkânları, Müslüman ve Hıristiyan ahali ellerindeki bağlar ve birtakım dolaplar gör-mekteyiz. Diğer taraftan, bu Padişah, Edirne'deki Çelebi medresesi için de Dimetoka'da vakıflar yapmış, İhca köyünün öşür ve ispençelerini bu med-reseye vakıf ve tahsis eylemişti. Eski Camiin, en mühim vakfını teşkil eden bedestenin de, Çelebi Sultan Mehmed tarafından yaptırılmak suretiyle Edirne'nin imarı ve şenlenmesinde ileri bir adım atıldığı görülmektedir.

Murad II. tahta çıktığı zaman, Bizans İmparatoru II. Manuel Paleoloğ'un(1391- 1425) haince tehditlerine maruz kalmış, zâhiren Çelebi Sultan Mehmed'in vasiyetini yerine getirmek üzere küçük şehzadeleri himaye ve terbiyesi altına almak istiyerek, hakikatte ise, yeniden Osmanlılara geçen Darıca, Pendik, Kartal, Hereke gibi bazı Anadolu kıyası kalelerinin kaybin-dan mütevellit bir intikam hissi ile, bu tehditlerini yerine getirmeye yeltenmiş ve Düzmece Mustafa, Şehzade Mustafa isyanlarını ortaya çıkarmış ve desteklemişti. Dikkate değer bir hâdise olarak, bu sırada, meşrû Osmanlı hükümdarı ile Cenevizliler arasında bir ittifak vücade gelmiş, imparatorlu-ğun bu iç buhranı esnasında bu anlaşmadan büyük bir fayda temin edil-mişti. Şöyle ki, Çelebi Sultan Mehmed zamanından beri (1416) Osmanlı

devleti ile birtakım hazinesine Podestasi müracaat etmeyi tek tasiyle ve takiben L. bulunmaya vaadini de Foça Podestasi silâhlı ve Edirne'ye yakaladıla rinden bir II. Murad simde Ado sadıkane onlara bir miş, Cene geri gönd

İşte bu sözü çok e gayet güzede tedir. Dah bu hâdisedüsturumu

II. M. yan birliğ memleketli mukabil, Voyvodas bir teşebb cizyesi ol larını, Aş dan burm larda vak alâkasızlığı yesinden setinin tes

nek istemesinde
a bir şey kazan-
k ve oğlunu da
kalmış (1416);
rinen Macaris-
aylarında yeni-
'in bu Macaris-
n attan düşerek

ilde yerleşmiye
tini tesis ettiği,
ği bu ilk devir-
nın Edirne'ye
ve hatırlatmak
tidir. Diğer de
şlerinin eserini
' dir. Yıldırım
icude getirdiği
düzen kurmak
taya koymuştu.
meyanında, bir
ada boza - hâne,
ıncı dükkânları,
n dolaplar gör-
edresesi için de
elerimi bu med-
kimi teşkil eden
almak suretiyle
görölmektedir.

Manuel Paleo-
n Çelebi Sultan
eleri himaye ve
nanlılara geçen
elerinin kaybin-
arınıye yeltenmiş
ya çıkarmış ve
meşrû Osmanlı
ış, imparatorlu-
da temin edil-
(1416) Osmanlı

devleti ile ticarî münasebetlerini tanzim edip de, Ceneviz tüccar gemilerine birtakım muâfiyetler verilmesi karşılığında ve on sene zarfında Osmanlı hazinesine 20.000 duka tediyesini bir ahitname ile taahhüt eden Yeni Foça Podestası Joannes Adorno, bu mücadele esnasında Padişaha kendiliğinden müracaat ederek, Çanakkale Boğazını geçmek üzere kendi gemilerini takdim etmeyi teklif eylemiş, Timurtaş Paşa-zâde Umur Bey, Hacı İvaz Paşa vasıtasıyla ve gönderdiği elçisi ile bunu teyit ve bilâhara, Düzmece Mustafa'yı takiben Lapseki'ye vâsil olduğu zaman karşıya geçecek gemilere mâlik bulunmayan II. Murad'a 7 harb gemisini vermek suretiyle bu husustaki vaadini de infaz eylemişti. Gelibolu'ya tekrar hâkim olan Padişah yanına Foça Podestası ile onun en iyi kumandanlarını, mızraklar ve baltalarla silâhlı ve zırhlarla mücehhez 2000 Ceneviz askerini de beraberine alarak Edirne'ye geldi, Mustafa'yı takip eden kuvvetler onu Yenice Kızılağaç'ta yakaladılar ve Edirne'ye getirerek Padişahın emriyle Edirne kalesi kulelelerinden birinde idam ettiler. Bu sırada vaziyetten fevkalâde memnun kalan II. Murad Edirne'de şenlikler tertip ettirmiş, ziyafetler vermiş ve bu merasimde Adorno ile adamları da dâvetli bulunmuştu. Padişah, Podesta'nın sadıkane hizmetine mükâfat olmak üzere, Yeni Foça gümrük resmini onlara bıraktığı gibi, o civardaki Perithoreon kalesini de Podesta ya terketmiş, Ceneviz kumandan ve kaptanlarına da hediyeler vererek yerlerine geri göndermişti.

İşte bu hâdisе, Benda Kalman'ın dediği gibi, İtalya denizci devletlerinin sözü çok edilen Hıristiyan birliği fikrini bir tarafa bırakarak, Osmanlılarla gayet güzel anlaşmalarının ve uyuştuklarının açık bir misalini teşkil etmektedir. Daha evvel ve sonraları Venediklilerin düşündüğü ve yaptığı gibi, bu hâdisede de Cenevizliler, "Türklerle kim anlaşamıyorsa o harbetsin." düsturunu tatbik etmişti.

II. Murad'ın 1422'de İstanbul'u muhasarası sırasında Batı'daki Hıristiyan birliği hiçbir tepki ve hareket göstermediği gibi ertesi sene, Osmanlı menleketlerine Padişahın meşguliyetinden istifade ederek yaptığı tecavüze mukabil, ümeradan Firuz Bey'in akın ve ceza tertibini emir aldığı Eflâk Voyvodası Vlad Drakul'a karşı vukubulan harekât esnasında da herhangi bir teşebbüs görülmedi. Vlad Drakul beraberinde iki oğlu ve iki senelik cizyesi olduğu halde Edirne'ye gelerek af dilemiye mecbur kaldı; oğullarını, Aşukpaşa-zâde'nin ifadesiyle "kapıda hizmete kodu, kendisi hünkârdan burma tülbent giydi, harâca mutî oldu, vilâyetine gitti". Yine bu esnarlarda vukubulan Arnavutluk ve Mora harekâtında da aynı kayıtsızlığı ve alâkasızlığı görüyoruz. Belki de Avrupa'nın, sadece kendi menfaatleri zâviyesinden mütalâa etmiye alıştığı ve Türklere karşı takındığı hodkâm siyasetinin tesiriyledir ki, Batı Hıristiyan birliği şuuruna ne sahip olarak ne de

chemmiyet vererek, Sırp'lar ve Eflâklılar, hallerinden memnuniyetlerinin bir nişanesi olmak üzere, bizzat despot ve voyvodalarını 1424'de de Edirne'ye göndererek eski muahedeleri yenilemeyi uygun bulmuşlardı. Filhakika, yeni Bizans İmparatoru ve Manuel'in halefi ve oğlu VIII. Joannes'in 22 Şubat 1424'de Padişaha senevi 100.000 akçe cizye vermeyi, Karadeniz sahilindeki birçok yerleri de terketmeyi kabul eyleyen ahitnâme imzalamasını mütaakip, Sırp despotu ile Eflâk voyvodası II. Murad'ın nezdinde Edirne'ye gelmiş ve muahedelerini yenilemişlerdi ki, Ducas'ın bu husustaki kaydı "*venerant etiam despota servia et voivoda valachia cum quibus pacem fermavit*" bu hâdiseyi tesbit etmektedir.

Osmanlı Padişahu, aynı zamanda, memleketine dönen Sırp Despotu Stephan Lazarovicz'in refakatinde bir elçiyi de Macar Kırallı Szigismund nezdine, iki senelik bir mütareke akdetmek üzere gönderiyor, ipekli ve sormalı kumaşlardan, kıymetli halılardan ve yaldızlı vazolardan mürekkep değerli bir hediye de yolluyordu. Macar Kırallı artık Balkan meseleleri ile Osmanlılara karşı mücadele mevzuunda fazlaca bir alâka göstermediği, dikkatini, devletini ilgilendiren diğer hâdiselere çevirdiği cihetle teklif edilen mütarekeyi memnuniyetle kabul ediyor ve bilmukabele Padişaha altın kabzalı kılıçlar, birkaç top kadife, kıymetli kumaşlar, cins atlar gönderiyordu. Ayrıca, çavuş rütbesinde bulunan Osmanlı elçisi de, Szigismund'un kendisine bir hediyesi olarak altın kabzalı kılıç, kumaşlar ve saire almıştı. Bu hâdisede de, Macar Kırallı'nın Batı Hıristiyan birliği zihniyeti ve mevcudiyeti iddia olunan tesanüt ruhu ile hareket etmediğinin, realist bir siyaset takip eylediğinin bir misâlini görüyoruz.

Diğer taraftan, Bizans ile yapılan 1424 tarihli sulh muahedesinde de Cenevizlilerin aracılığı olmuş, onların Venediklilerle daima rekabet halinde bulunması Batı Hıristiyan birliğine yeni bir darbe indirmişti. Hâdiselerin seyrinden anlaşılmalıdır ki, İstanbul muhasarasını hemen takiben Türklerin Selânik üzerindeki baskıları artmış, Venedik Cumhuriyeti ise, Bizans'ın ümitsiz durumundan istifade ederek Mora despotluğunun ve Selânik'in kendisine bırakılması için müzakerelere girişmişti. Nihayet bir anlaşma ile Selânik şehri Venedik idaresine devrolunca, o zamana kadar Osmanlılara 100.000 akçe haraç ödeyen ve evvelce I. Murad ve Yıldırım Bayezit devirlerinde de iki defa Osmanlı hâkimiyetine geçmiş bulunan bu büyük şehrin el değiştirmesini Türk hükûmeti kendi topraklarına bir tecavüz saymış ve bundan da Selânik buhranı çıkmıştı ki, bu hâdis 1430 senesine kadar sürdü ve Venedik'in, Osmanlılara Selânik'in işgalini tam etmek için bir taraftan yıllık 1500-2000 dukalık bir haraç ödemeyi teklif etmesi, diğer yandan, Pietro Loredano kumandasında donanmasını Geli-

bolu karşısın
Bey'le Eflâk
tahrik eyley
Padişahın, C
elçilerin Os
katlerini an
olamamış v
mediğini bir
vodası ve
birinci dere
lere tâbi bu
pitalier göv
elçileri de
mensup olu
ve iyi kom

Ertesi

Murad'ın E
geldiği ve E
anlaşılma
cigno (Ülğ
de ve Osm
taki Türk
dolayısıyla
gözünden k
edilmeyince
Alaca - His
Despot der
leri terketm
Osmanlı to
Sultan Mur
Stefan, Sre
Bosna'ya gi
diler. Aşağ
tiyan Birli
Osmanlılar
bir zihniyet

Stefan

üzerinde C
potluğa S.
Fakat Osm

muniyetlerinin lede Edirne'ye di. Filhakika, Joannes'in 22 yi, Karadeniz nâme imzala-ad'm nezdinde n bu husustaki quibus pacem

Sırp Despotu alı Szigismund yor, ipekli ve dan mürekkep meseleleri ile göstermediği, ile teklif edilen Padişaha altın ar gönderiyor-Szigismund'un e saire almıştı. yeti ve mevcu- list bir siyaset

muahedesinde laima rekabet ndirmişti. Hâ- hemen takiben mhuriyeti ise, otluğunun ve i. Nihayet bir zamana kadar id ve Yıldırım çmiş bulunan praklarına bir u hâdis 1430 işgalini tanı- ödemeyi teklif nmasını Geli-

bolu karşısına göndermesi, aynı zamanda da İzmir-oğlu (Aydın-oğlu) Cüneyd Bey'le Eflâk Voyvodası ve Macar Kırâlını Osmanlı hükûmeti aleyhine tahrik eylemesi bu buhranı daha şümüllü bir hale getirdi. Ancak, bizzat Padişahın, Cüneyd'in tedibinden sonra, Ayaslug'a geldiği sırada, birçok elçilerin Osmanlı karargâhına gelerek hükûmetlerinin dostluk ve sadakatlerini arzetmeleri gösteriyor ki, Venedik bu teşebbüsünde muvaffak olamamış ve Hıristiyan Birliği ile müşterek hareket fikrinin tahakkuk eylemediğini bir defa daha görmüştü. Şöyle ki, bu elçiler arasında Eflak Voyvodası ve Sırp Despotunun elçilerinden başka Bizans İmparatoru'nun birinci derecedeki devlet adamlarından Lucas Notaras, o sırada Cenevizlilere tâbi bulunan Midilli Prensi'nin, Sakız Beyi'nin ve Sâimt Jean d'Hospitalier şövalyeleri tarafından idare edilen Rodos şövalyeleri üstadı âzamının elçileri de bulunmakta idi. Sultan Murad, kısmen Batı Hıristiyan Birliğine mensup olması lâzım gelen bu hükûmetler ile sulhu yenilemekte, dostluk ve iyi komşuluk münasebetlerini kuvvetlendirmekte idi.

Ertesi sene, Balkan meselelerinde yine bir değişiklik görülmekte, II. Murad'ın Edirne'den bir ordu ile bizzat sefere çıkarak Sofya'ya, Vidin'e geldiği ve buradan Tunay'ı aşarak Macarlara mühim zayıat verdirdiği anlaşılmaktadır. Sırp Despotu Stefan Lazarević de, İşkodra, Drivasto, Dulcigno (Ülgün) gibi limanları zaptetmiş bulunan Venedik'e karşı harb halinde ve Osmanlı Padişahının dostluğuna ehemmiyet veriyor ve Arnavutluk-taki Türk ümerasından yardım görüyorken 1426'da Venedik'le anlaşmış; dolayısıyla Babıâli'ye karşı cephe almıştı ki, bu vaziyet Edirne sarayının gözünden kaçmamış, Sırbistan'a gönderilen elçi, despot tarafından kabul edilmeyince, o sırada Sofya'da bulunan padişahın bir ordu göndererek Alaca - Hisar'a kadar olan Sırp topraklarını talân ettirdiği görülmüştü. Despot derhal bir elçi göndererek Alaca - Hisar'a (Kruşevac) kadar olan yerleri terketmeyi, her yıl haraç vermeyi, Macarlar veya kendisi tarafından Osmanlı topraklarına tecavüz olunmuyacağını taahhüt etti. Buna karşılık, Sultan Murad, Bosna Kırâlına karşı ona yardım yapmayı kabul ediyordu. Stefan, Srebrnik üzerine yürürken Osmanlı uç kuvvetleri de cenuptan Bosna'ya girdiler ve aynı senenin yazında (1426) Hırvatistan'a kadar ilerlediler. Aşağıda göreceğimiz gibi, Venedik - Macar anlaşmazlıkları Batı Hıristiyan Birliğini nasıl ihlâl ediyorsa, Sırp - Boşnak ihtilâfları, bir tarafın Osmanlılarla menfaat ve kader birliği yapması ile Balkanlarda da bu türlü bir zihniyetin ve müşterek hareketin mevcut bulunmadığını göstermektedir.

Stefan'ın Temmuz 1427'de ölümü üzerine, mirası meselesi, Sırbistan üzerinde Osmanlı - Macar mücadelesine yeni bir sebep ilâve etmişti. Despotluğa S. Lazareviç'in yeğeni Vulk-oğlu George Brancovicz geçmişti. Fakat Osmanlı Padişahu, Olivera'nın Yıldırım Bayezit ile evlenmesini öne

sürerek kendisinin meşrû vâris olduğunu iddia etti ve bu arada Szigismund'un da gelip Belgrad'ı işgal ettiği görüldü. Bunun üzerine Osmanlı kuvvetleri Tuna üzerinde mühim bir kale olan Golubac (Güvercinlik) kalesini aldılar ve bu bölgede münasebetler gerginleşti. Brankoviç'in Osmanlı ve Macar hükümetlerine, elçi göndererek vaktiyle Stefan ile Padişah arasında yapılmış eski anlaşmayı yenilemesi, kızını Sultan Murad'a vermeyi teklif etmesi, mütaakiben Macar Kralı ile II. Murad arasında üç yıllık bir mütareke imzalanması (1428), sulhu yeniden tesis etti ve böylece batıda Yıldırım Bayezit devrindeki durum fazlasıyla iade edilmiş bulundu.

Osmanlı devletinin Tuna üzerinde meşgul bulunduğu 1426-1428 yıllarında, Venedik, yeni sulh teklifleri ile Padişaha Selânik işini kabul ettirmeye çalışmakta idi. Senelik vergiyi 300.000 akçeye kadar çıkarıyordu. Bu sıralarda Osmanlı donanması Venedik'i kuşkulandıracak bir vaziyete yükselmişti. İki Venedik gemisi Türk denizcileri tarafından zaptolunmuş ve Gelibolu'ya götürülmüştü. Ağrıboz adasına şiddetli deniz akınları devam ediyordu. Venedik, büyük gemiler yaptırmaya karar verdiği gibi, Macar Kralını, Türklerle mütareke yaptığı için, Papa'ya şikâyet etti; Türk baskısı karşısında Venedik yalnız kaldığını hissediyor, bu defa Hıristiyan Birliği zihniyetinden medet umuyordu.

Edirne, bu sırada, Sultan Murad'ın büyük çaptaki imar ve inşaat hareketlerinden birincisine şahit ve sahne oluyordu. 1428 yazında Edirne'de bulunduğu esnada Ergene köprüsünün inşasını ferman eyledi. Osmanlı hükümdarı, çeşitli istikametlerdeki gâza ve cihat seferleri yanında, Hıristiyan taassubunun Türkleri Avrupa'dan taretmek yolundaki gayret ve teşebbüslerine bütün gücü ve kuvvetiyle karşı koyarken, aynı zamanda Edirne'yi tam bir *dârü'l-cihâd* yapmak, pâyitahtın çevresini de her suretle emniyet altına almak istediği görülmektedir. Zira, Ergene köprüsü (Uzunköprü), bulunduğu yerin Edirne'ye kurbiyeti ve Anadolu'dan Gelibolu tariki ile Darü'l-cihâda gelecek kuvvetlerin yolları üzerinde bulunması dolayısıyla dikkat ve ehemmiyet gösterilmesi icabeden bir yerdi ve ormanlık-bataklık bir manzara arzettiği gibi eşkiyaya, haydutlara da bir melce oluyordu. Bu sebeple Padişah, büyük masraflar ihtiyariyle, burada bir köprü inşasına lüzum gösterdi ve H. 831/M.1428'de bu işe başlanarak 174 kemer üzerine inşa edilen köprü ancak 16 senede tamamlandı ki, bu köprüünün bir başında tesis edilen imaret ve cami ile birlikte Ergene imareti adını aldı ve bunlara geniş evkaf tahsis edildi. Bu suretle kurulan Uzunköprü kasabası, daima gelip geçen misafirlerin konakladığı imareti ve diğer tesisleri ile birlikte bir mamûre oldu. Köprüünün başında meydana gelen köy de, ahalisinin, köprü muhafazası ve imaret hizmet ve vazifesi mukabelesinde avânızı divâniyeden muâf ve müsellemler tutuldu. Bu köprüünün, kaynakların

bildirdiği t
Naatî adını
dervişin işe
tırma telâk
renin H. 84
sona erdiği
rayı buraya
ikramlarda
diği, camii
tahsis edile
köyler, Edir
tenler büyü
nelik yekûn

Yine b
Türk birliği
bazen de E
liğine karşı
Bu, Padişah
Yakup Bey
Bursa'da, I
ilk izâz ve
Sultanı ziy
günlük me
Edirne sarı
ettiği müdd
Bey hakkın
landı. Men
nâme ile, G
vefatında y
memleketi,
vet iktisap
tarafından
da, yalnız f
de, kuvvetl
dikkatini du
hal şekli ve
Edirne'de,
sürüp gider
letin eline
göre netice

a Szigismund'
manlı kuvvet-
cinlik) kalesini
n Osmanlı ve
Padişah ara-
rad'a vermeyi
sında üç yıllık
böylece batıda
bulundu.

1426-1428 yıl-
ni kabul ettir-
r çıkarıyordu.
k bir vaziyete
zaptolunmuş
kınıları devam
i gibi, Macar
; Türk baskısı
ristiyan Birliği

ve inşa hare-
ada Edirne'de
ledi. Osmanlı
anında, Hiris-
aki gayret ve
aynı zamanda
de her suretle
öprüsü (Uzun-
dan Gelibolu
de bulunması
rdi ve orman-
da bir melce
rada bir köprü
rak 174 kemer
köprü'nün bir
reti adını aldı.
unköprü kasa-
diğer tesisleri
gelen köy de,
mukabelesinde
i, kaynakların

bildirdiği tarihten iki sene evvel, H. 829/M. 1426'da başladığını bildiren Naatî adındaki şairin, köprü başında medfun Mahmud Baba adında bir dervişin işareti mâneviyesiyle tesisin vücade geldiğini bildirmesi bir yakıştırmaya telâkki edilse bile, imaret mescidinin üzerindeki kitabe bu mamûrenin H. 847/M. 1443'de hitam bulduğunu ispat etmektedir. Bu tesislerin sona erdiği esnada ise, Sultan Murad'ın Edirne'den bütün ulemâ ve fakarayı buraya davet eyliyerek, resmi küşadını yaptığı, onlara kendi eliyle ikramlarda bulunduğu, inşa eden mimara birçok hediyeler ve hil'atler verdiği, caminin kandilini bile kendi eliyle yakığı bilinmektedir. Bu tesislere tahsis edilen evkafa gelince, Uzunköprü, Malkara ve Hayrabolu'da bir çok köyler, Edirne ve Ergene'de dükkân, hamam, kervansaray, bağ ve bedestenler büyük bir gelir temin ediyordu ki, H. 896/M. 1490'da bunun senelik yekûnunun 160.000 akçeyi bulduğu görülmektedir.

Yine bu sıralarda, Edirne aziz bir misafiri ağırlamakta, Anadolu'da Türk birliğine doğru yeni bir adım atılmakta, zaman zaman canlanan ve bazen de Balkan milletlerini kendi tarafına celbeden Batı Hıristiyan Birliğine karşı kuvvetli ve mütesanit bir Türk - İslâm birliği kurulmakta idi. Bu, Padişahı Darü'l-cihad olan payitahtında ziyarete gelen Germiyan-oğlu Yakup Beydi. Bu aziz misafir, evvelâ, II. Murad'ın telkini ve emirleriyle Bursa'da, Bursa âyanı tarafından istikbal edilerek bu Osmanlı şehrinde ilk izâz ve ikrâmı gördü. Orada, o zaman henüz hayatta bulunan Emir Sultanı ziyaret etti. Sonra da Gelibolu geçidini geçerek Edirne'ye, bir günlük mesafeden kendisini karşılamaya gelenlerle birlikte, vâsil oldu. Edirne sarayında bizzat Padişah tarafından karşılandı; burada ikamet ettiği müddet zarfında sohbet meclisleri, ziyafetler tertip olundu ve Yakup Bey hakkında fevkalâde iltifatlar gösterildi. Aynı suretle ve ikram ile uğurlandı. Memleketine döndükten sonra da, ölümünden önce yaptığı vasiyet-nâme ile, Germiyan İlini Sultan Murad'a vasiyet etti ki, bunun hükmü onun vefatında yerine getirildi, ve, Uşak, Kütahya, Gediz ve saireden mürekkep memleketi, Osmanlı ülkesine ilhak edildi. II. Murad bu suretle yeni bir kuvvet iktisap ettikten, Balkan yarımadasında, bilhassa Batı Hıristiyan Birliği tarafından genç Türk devletine karşı yöneltilen tehdit ve tehlikeler karşısında, yalnız fütûlatla değil, fakat aynı zamanda imar ve iskân hareketleri ile de, kuvvetli bir şekilde yerleşme tedbir ve imkânları hazırladıktan sonra, dikkatini dış âleme çevirmek lüzumunu duydu ve Selânik meselesine cezri bir hal şekli vermek istedi. O, bir taraftan, diğer dahili işlerle meşgul olurken Edirne'de, Selânik'in zaptı için hazırlıkları da emretmişti. 1423'den beri sürüp giden ve bu zengin ticaret beldesinin Bizanslılardan başka bir devletin eline geçmesi ile nihayet bulan bu meselenin, arzu ve menfaatlerine göre neticelenmesi lâzımdı. Cüneyd Bey hâdisesinden sonra, Ayaslug'da,

Venedik elçilerine Padişah tarafından verilen cevap "Selânik, dedem Bayezit'in hükümrânlığı altında bulunmuş bir şehir olduğundan, burayı mülk-i mevrûsum addederim. Bu memleket, Bizanslıların elinde kalsaydı, bunu kabul edebilirdim; fakat Venediklilerin idare etmelerine asla müsaade edemem. Kendiliklerinden çekilip gitmedikleri takdirde ben bizzat gelir, onları çıkarırım" şeklinde olmuştu. Daha sonra, Bizans elçileri, Nicolas de Gona ile Frangopulos, nezdine geldikleri vakit, onlara da "şayet Selânik, efendinize ait bulunmuş olsaydı onu zaptetmek niyetinde değildim; Venediklilerin memleketlerim ile Bizans devleti arasında yerleşmelerine müsaade edemem" demişti. Mamafih Tacü't-tevârih'in de belirttiği gibi "Selânik hâkimi derya tarafından keştiler ile" daima yardım etmekte ve fırsat düş-tükçe Osmanlı memleketlerini yağma ve gâret hususunda Türk düşmanlarına âlet ve vasıta olmakta idi. Netekim, son defa da Frenk ümerası, birçok gemilerle Selânik iskelesine gelmişler ve Selânik'teki Venedik valisinin delâleti ile Osmanlı arazisindeki birçok köy ve kasabayı yağmaya teşebbüs etmişlerdi ki, bu hâdiseler duyulunca, Padişah kararını vermekte gecikmedi ve H. 833/M. 1430 senesi şubatında Edirne'den hareketle Serez'e müteveccihen sefere çıktı. Beylerbeyi Hamza Bey kumandasında Anadolu kuvvetleri de bu sefere katıldılar. Venedik donanması yetişmeden, 29 martta yapılan umumî bir taarruz neticesinde kale alındı. Şehir hücum ile alınmış olduğundan ve esasen ganimet de gazilere vaadedildiğinden Osmanlı ordusunca 7000 kadar esir götürülmüş ve Selânik bir hayli boşalmıştı ve burada Müslüman ahalinin de bulunması icabediyordu. Bu sebeple, Sultan Murad, Vardar Yenicesi'nden bir kısım ahaliyi buraya iskân ettiği gibi civar beldelelerden gelmek isteyenlere de bu müsaadeyi verdi. Bu arada bazı kiliseler, ezcümle Hazreti Meryem kilisesi ile Saint Jean Baptiste manastırı camiye tahvil olundu. Diğer bazı manastırlar kervansaray haline getirildi. Bir kısmı da Rum halkına bırakıldı. Maamafih, bazı kiliselerin mermer levhalarının, Edirne'de Padişah tarafından inşa ettirilen bir hama-ma nakledildiği de görülmektedir.

Murad II., bu muzafferiyeti ve fethi Mısır Sultamına bildiren fetihnamesinde Selânik'in İstanbul'un bir eşi olduğunu, İslâmlara zarar vermekte İstanbul'dan da ileri gittiğini yazmıştır. Osmanlı kuvvetlerinin Selânik'i fethettiği sırada, Venedikliler, buna mukabil Çanakkale boğazına karşı hücumu girişiyorlardı. Venedik Amirali Morosini, Gelibolu'ya gelerek "Emir Süleyman Burgazi" denilen hisarı kuşatmış ve Türk kuvvetlerine mühim zayıat verdirmişti. Venedik donanmasının da Boğazlar'da her türlü Osmanlı askerî ve ticarî münakalesini durdurması üzerine Hamza Bey Lapseki'de Venediklilerle sulh anlaşmasını imzaladı (4 Eylül 1430). Buna göre, Selânik ve mülhakatı üzerinde Osmanlı hâkimiyeti tanınıyor, fakat

buna karşı A
hâkimiyeti, y
Türk gemiler
Murad ile bu
ki, bu hâdis
şının ve Batı
mütemadiyer

II. Murad

ayrıldı ve bi
Bu ayaklanm
tını mütaaki
olarak taksim
gibi büyük s
de, Osmanlı
ihtarda bulu
edilmemesi i
Zaten Beyler
tedip harekâ
senyörleri da
Macar Kıra
Szigismund o
inanarak onl
deisi ve şeh
gönderdi ki,
devletini ya
başlamış old

Bu sıral

kümdarının l
gelmiş ve d
olan mâruf
Sultan Mur
kişisi Kapık
milyon duka
karşı mukav
dirir ve, onl

Ertesi se

tutan büyük
gönderdi. O
kadar ilerliy
Osmanlılara
ve Moğol

elânik, dedem undan, burayı linde kalsaydı, e asla müsaade n bizzat gelir, eri, Nicolas de "şayet Selânik, eğildim; Vene- lerine müsaade gibi" "Selânik e ve fırsat düş- rk düşmanları- merası, birçok nedik valisinin şmaya teşebbüs ermekte gecik- hareketle Se- kumandasında usı yetişmeden, l. Şehir hücum adedildiğinden naylı boşalmıştı u. Bu sebeple, ya iskân ettiği erdi. Bu arada Jean Baptiste ansaray haline bazı kiliselerin ilen bir hama-

buna karşı Arnavutluk'taki şehirler ile İnebahtı (Lepanto) üzerinde Venedik hâkimiyeti, yıllık 236 duka haraç karşılığında, kabul ediliyor ve Boğazlarda Türk gemileri için serbest gidiş-geliş taahhüt olunuyordu. Venedik, II. Murad ile bu anlaşmayı aktedince, hemen Ceneviz'e karşı harbe girmiştir ki, bu hâdisce de, Osmanlılara karşı müşterek bir hareketin mevcut olmayışının ve Batı Hıristiyan Birliğinin, siyasi ve iktisadi menfaatler karşısında mütemadiyen felce uğradığının yeni bir misalidir.

II. Murad, bundan sonra Arnavutluk'taki isyanlar sebebiyle Edirne'den ayrıldı ve bizzat Serez'e giderek harekât sahasına yakın bulunmak istedi. Bu ayaklanmanın hakiki sebebi, Osmanlıların burada ehemmiyetli fütûhatını mütaakip, yapılan tahrir esnasında (1431/1432) ve köylerin tımar olarak taksimi yüzünden, tatmin olunamıyan Thopia, Zenebissi ve Araniti gibi büyük senyör ailelerinin gösterdikleri şiddetli mukavemet hareketi ise de, Osmanlılar, bu isyanı Venediklilerin tahrik ettiğini tahmin eyliyerek ihtarda bulunmuşlardır. Bunun üzerine, Venedik senatosu âsilere yardım edilmemesi için, Arnavutluk'taki Venedik makamlarına emirler gönderdi. Zaten Beylerbeyi Sinan Bey'in, Toraman ve İshak Beylerin muvaffakiyetli tedip harekâtını Padişahı Manastır'dan takip etmekte idi ve âsi Arnavut senyörleri dağlara sığınmak zorunda kalmışlardı. Arnavutlar, bir defa da Macar Kırâlı ile münasebete girmek istiyerek ona müracaat ettiler ve Szigismund da Balkanlar'da Osmanlılara karşı yeni bir müttefik bulduğuna inanarak onları teşvik etti. Yanında bulundurduğu Osmanlı saltanat müddeisi ve şehzade Savcı Bey torunu Davut Çelebi'yi gizlice Arnavutluğa gönderdi ki, Fatih Sultan Mehmed devrinde de devam eden ve Osmanlı devletini yarım asır kadar uğraştıran Arnavutluk hâdiseleri bu suretle başlamış oldu.

Bu sıralarda, Hıristiyan âlemi karşısında Osmanlı Devletinin ve hükümdarının hal ve durumunu en iyi aksettirenlerden biri, 1433'de Edirne'ye gelmiş ve devletin kuvvetlerini kısmen olsun müşahedeye fırsat bulmuş olan mâruf Fransız seyyahı Bertrandon de la Broquière'dir. Ona göre, Sultan Murad, sadece Rumeli'de 120.000 kişiyi bulan ve bunun 5000 kişisi Kapıkulu efradından olan kuvvetleri ve senevî geliri iki buçuk milyon dukaya ulaşan geniş malî kaynaklarını kullanmak istese, kendisine karşı mukavemeti zayıf olan Hıristiyan âlemine daha büyük darbeler indirir ve, onlardan büyük bir kısmını kolaylıkla fethedebilirdi.

Ertesi sene (1434) Sırp despotu Brankoviç, kızı Mara'yı 400.000 duka tutan büyük bir cihaz ile Sultan Murad'a zevce olmak üzere Edirne'ye gönderdi. Oğlu Gregor ise, uç beylerinden İshak Bey ile birlikte İşkodra'ya kadar ilerliyerek Venediklilere karşı eski iddialarını tazeliyordu. Despot, Osmanlılara bu kadar bağlı olduğu bir sırada birdenbire siyasetini değiştirdi ve Macar Kırâlı ile ittifak etti. Fakat Osmanlılar, Macarlar'ın bu

bildiren fetih- zarar vermek- erinin Selânik'i boğazına karşı solu'ya gelerek kuvvetlerine ar'da her türlü te Hamza Bey (öl 1430). Buna anınıyor, fakat

mütareke sona erdikten sonra, Szigismund, elçisi vasıtasıyla, Padişah'dan Bosna, Sırbistan, Eflâk ve hattâ Tuna Bulgaristan'ı üzerinde yüksek hâkimiyetini resmen tanımamasını istedikten ve yanında II. Murad'a karşı kullanmak üzere saltanat müddeileri (Osmanlı şehzadesi Davut Çelebi, Yanya üzerinde hak iddia eden Memnon Tocco, Bulgar tahtını istiyen Frujin) topladıktan sonra Venediklilerle Osmanlılara karşı bir ittifak yapmaya çalışmakta, Bosna Kralı Tvertko ile Sırp Despotunu da celbe uğraşmakta idi. Brankoviç'in bu anı siyaset değiştirmesini, Despota karşı yumuşak bir tutumu olduğu iddia edilen Saruca Paşa'nın yerine amansız bir savaş taraftarı olan Defterdar Fazlullah'ın geçmesinde görenler vardır. Padişah, bu suretle Osmanlılar aleyhine bozulan muvazeneyi iade için harekete geçti ve uç beylerini Eflâk ve Erdel'e gönderdi ise de, araya iki sene kadar süren Karaman seferinin girmesi bu cephedeki harekâtı oldukça gevşetti, mesele 1437'de tekrar alevlendi.

Macar Kralı ve Mukaddes Roma-Cermen İmparatoru Szigismund 1437'de ölmüştü. Fakat, daha önce Osmanlılara karşı mücadelesinde, doğuda Türk-İslâm hükûmetleri arasında dostluklar ve ittifaklar kurmaya çalışmıştı. Macar tarihçilerinden Katona'nın rivâyetine göre, bu devirde doğu Anadolu'daki Türk hükümdarları ile bu türlü münasebetlere girişmek gayesiyle Akkoyunlu Karayoluk Osman Bey ve Timurlulardan Şahruh nezdine iki elçi göndermiş, bunlardan birincisini "Elcezîre Hükümdarı" ikincisini ise "*Sachamorek (Şahruh) filiis Demerling ad Mahometem dominum Tatarum de Ahorda*" tesmiye etmiş, Karaman-oğlu İbrahim Bey ile, bizim kroniklerin de bildirdiği gibi, anlaşma yapmıştı. Bunda Sırp Despotunun aracılıkta bulunduğu şüphesizdi.

Szigismund'un ölümünün ilk neticesi Eflâk Voyvodası Drakul'un oğullarını Edirne'ye getirip, rehine olarak bırakarak, Osmanlı tâbiyetini kabul etmesi olmuştur (1437). Ertesi sene, II. Murad, bizzat büyük bir ordunun başında, Edirne'den hareketle Macaristan'a sefere çıktı ve Vidin'in üst tarafında Florentin kalesi yakınındaki Kamen geçidinden Tuna'yı geçti, Demir-kapı'dan Erdel'e girdi. Sırp Despotu ile Eflâk Voyvodasının sadık tâbiler sıfatıyla mihmandarlık yaptıkları bu seferde, aralarında Mehedia, Orşova, Şebeş kaleleri ile Nagy Szeben (Hermannstadt = Sibiu), Brassó (Kronstadt = Proşova) gibi ehemmiyetli merkezlerin de bulunduğu bir çok yerlere uğranılmış, buralar tahrip edilerek hiç mukavemet görmeden Edirne'ye dönülmüştü. Mütaakip senelerde ise, Despotun vaki daveti kabul etmiyerek Edirne'ye gelmeyişi üzerine, Sırbistan istilâ ve merkezi olan Semendire fetholundu (Mart 1439). Despot, burayı oğlu Gregor'a bırakarak Macaristan'a kaçmıştı. Fakat, genç Macar Kralı Habsburg Albert, Segedin'de küçük bir ordu ile bulunduğu halde, hiçbir müdahalede bulun-

mamış ve hâdi İshak Bey oğlu teşebbüse geçti elinde kuvvetli kadar muhasa kaldı.

Sultan M izdivaç şenlikle yolundaki baş yeni âbideler v deki Muradiye *Ensi'l-Müsâmi* göre, Sultan M Mevlâna Celâ mevlevihane ya ayrı bir mevle retin, onun ifac suhte fukarasır tâyini taamları Muradiye iman yed Çelebi ma akçeyi bulduğ Gümülcine me bu cami ve im halifesine, mev harcandığını t sıralarda, Nevl veya Menteşeo 1435 de, Ebû'l mevkiinde, Tu camii yaptırdğ lendirniye gay Efendi diğer b

"Bu dahi sonra cami ol rüyasında bu c bu mahalde b mühimmâtına

Darülhadi 1491 senelerind

